

Asia: Maaseutupolitiikan neuvoston (MANE) sihteeristön kannanotto koskien järjestöjen toimintamahdollisuuksia uudessa maakunta- ja sote-mallissa

Osana valmisteilla olevaa maakunta- ja sote-uudistusta arvioidaan selvityshenkilö Tuija Braxin johdolla järjestöjen ja muun kolmannen sektorin toimintamahdollisuuksia uudessa sosiaali- ja terveydenhuollon mallissa. Merkittävä muutos valmisteilla olevassa mallissa on sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämistä vastuun siirtyminen maakunnille, mutta hyvinvointia ja terveyttä edistävien tehtävien jääminen suurelta osin kuntien vastuulle. Tämä vaikuttaa merkittävästi järjestöjen toimintaan niin sote-palvelujen kuin hyvinvointia ja terveyttä edistävien toimintojen tuottajina. Uudistus edellyttää uudenlaisten järjestöjen toimintaa tukevien rakenteiden luomista maakuntiin.

Maaseutupolitiikan neuvoston sihteeristö esittää valmistelutyössä huomioitavaksi seuraavaa:

- 1) Sote-uudistuksessa ja siihen kytkeytyvässä järjestöyhteistyön lain valmistelussa sekä itse sote-järjestö kehittämistyössä on tärkeää tunnistaa ja huomioida, että erityisesti *maaseutualueilla keskeisiä toimijoita ja hyte/sote palvelujen tuottajia eivät ole ainoastaan sote-järjestöt vaan laajemmin myös muut kolmannen sektorin toimijat* kuten esimerkiksi kyläyhdistykset, eläkeläisjärjestöt ja urheiluseurat. On tärkeää, että sote-järjestöjen ohella myös muut keskeiset hyte- ja sote-kumppanuuksia rakentavat järjestötoimijat huomioidaan kokonaisuudessa.

Huomioitavaa on myös harvaan asuttujen alueiden tilanne, jossa järjestöyhteyden haasteena on, ettei alueilla ole välttämättä lainkaan paikallisia sote-järjestöjä, tai että järjestöjen toiminta on pääasiassa vapaaehtoistyöhön pohjautuvaa hyte-toimintaa. *Harvaan asutuilla alueilla järjestötoiminnan vahvistamiseen on osoitettava erityisiä toimia kuntien, maakuntien sekä Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEAn toimesta.* Kunnilla säilyy hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävään kytkeytyvä velvoite tehdä yhteistyötä yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Myös *maakunnille tulee osoittaa sote-järjestämislaissa yhteistyövelvoite järjestöjen kanssa tehtävään yhteistyöhön.* Lisäksi *järjestöjen roolia ja toimijaverkostojen muodostumista maakunta- ja sote-uudistuksessa tukevan STEAn Järjestö 2.0 -avustusohjelman ja sen maakunnallisten hankkeiden tulee huomioida avustusten myöntämisessä ja kehittämistyössä järjestötoiminnaltaan ohuiden tai haavoittuvien alueiden tukeminen ja vahvistaminen.*

- 2) *Arvioitaessa kolmannen sektorin toimintamahdollisuuksia hyte- ja sote-palvelujen tuottajina on maaseutunäkökulmasta keskeistä huomioida paikallisyhteisöjen eriytyvä, yhtäällä heikkenevä ja toisaalla vahvistuva rooli toimia ns. yhteisöllisinä palvelutuottajina.* Julkisen palvelujärjestelmän muutokset ovat yhtäältä pakottaneet ja toisaalta herätelleet maaseudun paikallisyhteisöjä kuten kylä organisoitumaan ja integroitumaan osaksi palvelujärjestelmää uudella tavalla. Myös monet kirkonkylät ovat perustaneet kyläyhdistyksiä ja etsivät uusia ratkaisuja ja kumppanuusmalleja palvelujen ja elinvoiman säilyttämiseksi. Keskeistä on

huomion kiinnittäminen sektoreiden tai yksittäisten palveluntuottajien sijaan yhteisölliseen palvelutuotantoon – kuinka maaseutualueilla etsitään yhteisöllisiä ratkaisuja tarvittavien lähipalvelujen kuten vanhusten kotipalvelujen ja ateriapalvelujen järjestämiseksi. Kyse ei ole tällöin enää vain tietystä sektorista kuten järjestölähtöisestä palvelutuotannosta vaan *eri organisaatiomuotoja hyödyntävästä yhteisöllisestä palvelutuotannosta*.

- 3) Järjestöjen toiminta ja rahoitus ovat keskittyneet kaupunkialueille ja isompiin kuntiin. Pienillä maaseudun järjestöillä ei ole usein riittävää osaamista ja resursseja hakea Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA:n hankkeita, tai kohderyhmä jää paikallisesti pieneksi. Ongelmat ovat kuitenkin samoja, joskus jopa suurempia kuin kaupungeissa. Tarvetta toiminnalle ja rahoitukselle lisää myös se, että harvaan asutuilla alueilla puuttuvat usein yksityiset palveluntuottajat hyvinvointia tukevilla palveluilla. *Maakunnallisia STEA:n rahoittamia hankkeita on veloitettava toimimaan myös maakunnan reuna-alueilla, jotta myös maaseutualueille saadaan toimintaa ja/tai työntekijöitä.*
- 4) Maaseudulla toimivat *järjestöpohjaiset hyte- ja sote-palvelujen tuottajat tarvitsevat toimintansa tueksi yhteisiä alustoja ja digiratkaisuja*, jotka kokoavat yhteen tietoja palveluntuottajista, tukevat konsortioiden muodostumista ja palveluntuottajien pääsyä sote-markkinoille. *Kehitteillä olevia alustoja (esim. palvelutarjottimet) tulee vahvistaa ja varmistaa niiden toteutuminen.*

Maaseutupolitiikan neuvoston sihteeristö.

Mari Kattilakoski

Mari Kattilakoski
Maaseutupolitiikan Kansalaistoiminta ja
hyvinvointi -verkosto (KAHVEE)
erityisasiantuntija

Christell Åström

Christell Åström
Maaseutupolitiikan neuvoston sihteeristö
puheenjohtaja